

UDK 373.3.091.3:784
37.016:784

Izvorni znanstveni rad
Primito: 15.1.2021.

Jasna ŠULENTIĆ BEGIĆ¹, Jelena NOVAKOVIĆ²,

¹Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku, Hrvatska, jsulentic-begic@aukos.hr

²Osnovna škola Jagode Truhelke Osijek, Hrvatska, jelena.novakovic8791@gmail.com

UTJECAJ TONALITETA, TEMPA I VRSTE PJESME NA UČENIČKU PREFERENCIJU PJESAMA NAMIJENJENIH PJEVANJU

Sažetak U razrednoj nastavi pjevanje je najčešća aktivnost koja se provodi u nastavi glazbe. Pri odabiru pjesama namijenjenih pjevanju učitelj treba imati u vidu primjerenost pjesme u odnosu na dob i pjevačke sposobnosti učenika. Također, na učitelju je da osluškuje želje učenika jer se učenici i njihovi interesi mijenjaju. U okviru ovoga rada, u svibnju 2017. godine, provedeno je istraživanje u prvim trima razredima jedne osnovne škole u Osijeku. Istraživanje se odvijalo tijekom triju tjedana, a obuhvatilo je 47 učenika od prvog do trećeg razreda. Cilj istraživanja bio je uvidjeti utjecaj tonaliteta, tempa i vrste pjesme na učeničku preferenciju pjesama namijenjenih pjevanju. Istraživanje je polazilo od sljedećih istraživačkih pitanja: *Preferiraju li učenici primarnog obrazovanja više pjesme u durskom ili molskom tonalitetu?*, *Preferiraju li učenici primarnog obrazovanja više pjesme u polaganom, umjerenom ili brzom tempu?*, *Koju vrstu pjesama učenici primarnog obrazovanja najviše preferiraju?*, *Postoje li statistički značajne razlike u preferencijama učenika prema pjesmama s obzirom na tonalitet, tempo, vrstu pjesme i razred?* Rezultati ovog istraživanja pokazali su da učenici primarnog obrazovanja preferiraju pjesme u durskom tonalitetu, no rado pjevaju pjesme i u molskom tonalitetu. Što se tiče tempa, učenici preferiraju pjesme umjerenog do brzog tempa, ali i pjesme polaganog tempa visoko su procijenjene. S obzirom na vrstu pjesme, učenici su nešto skloniji autorskim popularnim pjesmama u odnosu na tradicijske pjesme. Možemo zaključiti da nisu utvrđene statistički značajne razlike u preferencijama učenika prema pjesmama s obzirom na tonalitet, tempo, vrstu pjesme i razred.

Ključne riječi: glazbene preferencije; nastava glazbe; osnovna škola; pjevanje; tempo; tonalitet; vrsta pjesama

INFLUENCE OF TONALITY, PACE AND TYPE OF SONG ON STUDENT PREFERENCE OF SONGS INTENDED FOR SINGING

Abstract In primary school teaching, singing is the most common activity carried out in teaching music. When choosing songs intended for singing, the teacher should keep in mind the appropriateness of the song concerning the age and singing abilities of the students. Also, it is up to the teacher to listen to the wishes of the students as students and their interests change. As a part of this work, in May 2017 a survey was conducted in the first three grades of an elementary school in Osijek. The research took place over three weeks and included 47 students from first to third grade. The research aimed to distinguish the influence of tonality, tempo, and type of song on students' preference for songs intended for singing. The research was based on the following research questions: 1) Do primary school students prefer more songs in major or minor key? 2) Do primary school students prefer more songs at a slow, moderate, or fast pace? 3) What type of songs do primary school students prefer the most? and 4) Are there statistically significant differences in students' preferences toward songs concerning tonality, tempo, song type, and grade? The results of this research showed that primary school students prefer songs in the major key, but they also like to sing songs in the minor key. In terms of tempo, students prefer moderate to fast tempo songs, but slow tempo songs are also highly rated. Given the type of song, students are somewhat more inclined to author popular songs compared to traditional songs. We can conclude that no statistically significant differences were found in students' preferences toward songs concerning tonality, tempo, song type, and grade.

Keywords: musical preferences; music teaching; primary school; singing; tempo; tonality; type of songs.

Uvod

Pjevanje je prirodni oblik komunikacije i samoizražavanja djece mlađe dobi te pozitivno djeluje na zdravlje (Powell, 2015), učenje (Martin, 2017), socijalne vještine (Good i Russo, 2016) i razvoj mozga (Powell, 2019). Ako se djeca bave pjevanjem i glazbom od malih nogu, prednosti su značajne i trajne (Barrett, 2015). U nastavi glazbe pjevanje je prisutno od samih početaka, odnosno u početku je bila jedina aktivnost. Kasnije se postupno uvode i ostale aktivnosti te sadržaji kao što su glazbeno pismo, sviranje, glazbeno stvaralaštvo, glazbene igre i muzikološki sadržaji, no pjevanje je, u pravilu, uvijek prisutna aktivnost u osnovnoškolskoj nastavi glazbe. U nastavi glazbe u osnovnoj općeobrazovnoj školi pjevanje je najčešće funkcionalno, a ne umjetničko. No budući da je osnovna škola ustanova koja učenicima posreduje glazbenu kulturu, trebalo bi težiti i umjetničkom pjevanju (Rojko, 2012). Funkcionalno pjevanje je pjevanje koje je najčešće u funkciji stvaranja određenog raspoloženja, npr. veselog i opuštenog. Tomu svakako treba težiti u redovitoj nastavi glazbe, no funkcionalno pjevanje ne smije biti jedino koje učitelj realizira s učenicima. Kombinacija umjetničkog i funkcionalnog pjevanja u redovitoj nastavi je ono čemu bi trebao težiti svaki učitelj glazbe, bilo da se radi o razrednoj ili o predmetnoj nastavi glazbe. Umjetničko pjevanje u redovitoj nastavi glazbe u osnovnoj općeobrazovnoj školi podrazumijeva lijepo pjevanje koje je uvjetovano uvažavanjem ritma, melodije i intonacije, tempa i dinamike u skladu sa zadanim oznakama ili karakterom pjesme. Naravno, razgovijetan izgovor teksta pjesme također je odlika lijepog pjevanja. Kao što je već rečeno, lijepo pjevanje podrazumijeva točno intonativno pjevanje. Stoga i učitelj mora pjevati u intonaciji koja odgovara učenicima jer iskustvo pokazuje da se u „nastavnoj praksi upravo u tome često griješi: učitelji, prema mogućnostima svoga glasa, daju učenicima pogrešnu, najčešće preduboku intonaciju, bez upotrebe glazbala. Prenisko pjevanje, izvan prirodnog opsega dječjeg glasa, šteti njegovu razvoju“ (Njirić, 1994: 12).

U razrednoj nastavi pjevanje je najčešća aktivnost (Radočaj-Jerković, Škojo i Milinović, 2018; Vidulin-Orbanić i Terzić, 2011) koja se provodi u nastavi glazbe. Postoji više razloga zašto je tomu tako. Prvo, zato što djeca vole pjevati (Vidulin-Orbanić i Terzić, 2011; Šenk i Ercegovac Jagnjić, 2004). Drugo, zato što pjevanje ne iziskuje nikakva dodatna nastavna sredstva (Rechel, 2013) kao,

primjerice, sviranje učenika, što iziskuje instrumente, a škole nerijetko nisu opremljene dječjim instrumentarijem i treće, zato što se učitelji razredne nastave osjećaju najkompetentnijima za provođenje pjevanja u odnosu na ostale glazbene aktivnosti (Šulentić Begić i Begić, 2015). Uspješno izvođenje pjevanja uvjetovano je učiteljevom glazbenom sposobnošću, odnosno sposobnošću lijepog pjevanja. Fakultetsko obrazovanje mora pripremiti buduće učitelje za aktivnosti pjevanja tako da nauče lijepo pjevati, ali i na metodičke postupke vezane uz aktivnost pjevanja. Ako se tijekom obrazovanja učitelja ne polaže dovoljno pozornosti ljepoti pjevanja, to će se odraziti i na pjevanje učenika (Šulentić Begić i Vranješević, 2013). Pojedini učitelji ipak izbjegavaju pjevati sa svojim učenicima jer smatraju da nisu dovoljno kompetentni, odnosno da nemaju potrebne glazbene kompetencije (Powell, 2019; Biasutti, Hennessy i Vugt-Jansen, 2015).

Usvajanje pjesama može se odvijati na više načina, ovisno o ciljevima učenja, učenicima i njihovu predznanju, pjesmi te učiteljevim pjevačkim sposobnostima. Zajedničke faze poučavanja pri obradi nove pjesme su: predstavljanje pjesme, obrada pjesme, učenje pjevanja i interpretacija (Radočaj-Jerković, 2017). „U slučaju učiteljeva pjevanja, ono mora biti izrazito izražajno, intonativno precizno, dovoljno glasno i razgovijetno, izvedeno na način da je pjevanje dominantno u odnosu na instrumentalnu pratnju, muzikalno i glasovno lijepo oblikovano te sadržavati sve elemente koji će se očekivati i od učenika u završnoj fazi izvedbe. Demonstracija pjesme audiosnimkom kao uvod u njezino učenje može predstavljati povremeno odstupanje od uobičajenog modela obrade, no ne može zamijeniti učiteljevo pjevanje u postupku poučavanja. U slučaju uporabe snimaka važno je odabrati kvalitetne zvučne zapise pjesama, ako je moguće u izvođenju djece pjevača čija izvedba sadrži elemente intonacije, pjevačkog tona i muzikalnosti, koji su usklađeni s učiteljevim očekivanjima rezultata poučavanja te željenim ishodima za učenje konkretne pjesme“ (Radočaj-Jerković, 2017: 116). Slijedi obrada teksta pjesme koja započinje učiteljevim čitanjem teksta pjesme nakon čega tekst pjesme čitaju učenici uz učiteljevo pomaganje. Razgovara se o nepoznatim riječima i sadržaju pjesme. Nakon toga slijedi učenje pjesme: učitelj otpjeva manju ili veću cjelinu koju učenici ponavljaju. Naučeni dijelovi povezuju se u veće cjeline i zatim u cjelinu pjesme. Zatim se pjesma pjeva u cijelosti. Na kraju slijedi glazbena interpretacija koja

obuhvaća izražajno pjevanje pjesme uz jasno izgovaranje teksta, odgovarajući tempo, dinamiku i fraziranje. „Glazbena interpretacija pjesme u nastavi ne bi se smjela zadržati na osnovnim interpretativnim karakteristikama kao što su dinamika i tempo. Interpretacija pjesme povezana je s razumijevanjem i emocionalnim poistovjećivanjem sa sadržajem dječjih pjesama. Interpretaciju valja temeljiti i na pjevačkoj izražajnosti, muzikalnom fraziranju, korištenju različitih glasovnih boja, registara i tehnika pjevanja, scenskoj interpretaciji pjesme i sličnim interpretativnim tehnikama“ (Radočaj-Jerković, 2017: 116). Vidulin i Cingula (2016) opisuju postupak usvajanja pjesme po sluhu kroz devet faza: „1. Uvod u aktivnost pjevanja: razgibava se tijelo, a glasnice i grlo pripremaju za pjevanje, 2. Uvod u pjesmu: stvara se potrebno ozračje i motivacija u skladu s tekstem i ugođajem pjesme, 3. Slušanje pjesme u originalnoj izvedbi: pjesma se percipira u originalnoj formi, pomoću suvremene tehnike (audio- i/ili videoprimjer), 4. Izvedba i interpretacija pjesme: učitelj izvodi pjesmu muzikalno i vokalno-instrumentalno vješto, 5. Razgovor o pjesmi: s učenicima se razgovara o tekstu i dojmu koji pjesma ostavlja, 6. Učenje (obrada) pjesme po sluhu: pjesma se obrađuje parcijalnom ili globalnom metodom, ovisno o njezinoj dužini i težini, 7. Utvrđivanje i uvježbavanje melodijsko-ritamske strukture pjesme: uvježbavaju se dijelovi koji su melodijski i/ili ritamski zahtjevniji i nepreciznije ili netočno izvedeni, 8. Analiza i osvještavanje glazbenih sastavnica: pjesmom i njezinim elementima ukazuje se na glazbene specifičnosti djela, 9. Interpretacija pjesme: pjesma se izvodi sa svim potrebnim glazbeno-estetskim elementima“ (Vidulin i Cingula, 2016: 51). Autorice zaključuju da se navedeni postupak po potrebi može modificirati, ovisno o strukturi i zahtjevnosti pjesme (Vidulin i Cingula, 2016).

Nisu sve pjesme dobar odabir za pjevanje u razredu pa se tako pri odabiru pjesama mogu javiti određeni problemi. Naime, učenici „u razrednom odjeljenju različitih su vokalnih sposobnosti, zrelosti glasa, boje i opsega. Koliko će napredovati u razrednom muziciranju i unaprijediti svoja vokalna umijeća, ovisi o razredu/odjeljenju i o vokalnim kompetencijama učitelja“ (Vidulin i Cingula, 2016: 49). Stoga učitelj pri odabiru pjesama za pjevanje treba obratiti pažnju na primjerenost opsega pjesme mogućnostima učenika, didaktičku primijenjenost pjesme u svrhu razvoja nekih budućih pjevačkih sposobnosti (pjesma mora odgovarati na pitanje – hoćemo li učenjem ove pjesme unaprijediti pjevačke/

glazbene sposobnosti djeteta) te na estetsku vrijednost pjesme, primjerenost tekstualnog sadržaja pjesme dobi učenika, melodijsku i ritamsku zanimljivost pjesme, logičnu melodioznost pjesme, logičan spoj melodije i teksta pjesme, tematsku zanimljivost, odnosno hoće li pjesma sadržajem pobuditi interes za pjevanjem (Radočaj-Jerković, 2017). Ako učitelj ima u vidu navedene čimbenike pri izboru pjesama za pjevanje, zasigurno će odabrati kvalitetne i primjerene pjesme za svoje učenike.

Utjecaj tonaliteta, tempa i vrste na učeničku preferenciju pjesama namijenjenih pjevanju i skladbi namijenjenih slušanju

Učitelji i odgajatelji pri odabiru pjesama koje će pjevati s djecom trebaju imati u vidu koje pjesme djeca vole pjevati, odnosno njihove glazbene preferencije. Welch (2005 prema Illari i Habibi, 2015) je mišljenja da se pjevanje male djece u ranom djetinjstvu oblikuje kroz interakciju s majkom i njezinom pjevačkom kulturom, što nije iznenađujuće s obzirom na činjenicu da je obiteljsko, odnosno kućno okruženje dominantno za ranu socijalizaciju (Young i Ilari, 2012 prema Illari i Habibi, 2015). Kako djeca odrastaju, njihovo se okruženje širi te se stječu nova iskustva u odgojno-obrazovnim ustanovama i u doticaju s medijima. Sve navedeno ima utjecaj i na njihovo pjevanje (Young i Ilari, 2012 prema Illari i Habibi, 2015).

Istraživanja glazbenih preferencija uglavnom su usredotočena na istraživanja koja ispituju glazbene preferencije u odnosu na glazbu koju djeca i odrasle osobe rado slušaju. Prema LeBlancu, (1982 prema Dobrota i Maslov, 2015) s obzirom na slušanje glazbe mlađa djeca su otvorenija prema nepoznatoj glazbi u odnosu na stariju djecu, odnosno otvorenost se smanjuje ulaskom u adolescenciju. Navedena činjenica je važna za glazbene pedagoge zbog izbora skladba za slušanje, ali i izbora pjesama namijenjenih pjevanju. Ipak, mišljenja smo da se ne mogu poistovjećivati glazbene preferencije skladbi koje se vole slušati u odnosu na pjesme koje se vole pjevati. Međutim, prikazat ćemo rezultate istraživanja koja su se bavila glazbenim preferencijama obaju navedenih aspekata, odnosno slušanjem skladbi i pjevanjem pjesama. S obzirom na temu ovoga rada zadržat ćemo se na istraživanjima koja su se bavila glazbenim

preferencijama u odnosu na tonalitet i tempo te vrstu glazbe kojima pripadaju slušane skladbe, odnosno pjevane pjesme.

Tonalitet

„Tonalitet je glazbeno-izražajna sastavnica koja se u glazbeno-psihološkim istraživanjima, zajedno s tempom, uglavnom povezuje s percepcijom emocija u glazbi, odnosno s utjecajem glazbe na pobuđenost i raspoloženje slušatelja“ (Senjan, 2018: 45). To je u skladu s rezultatima istraživanja koje je provela Senjan (2018). Naime, utvrdila je da adolescenti najradije slušaju skladbe u duru, a to tumači time što je istraživanje Peretza i sur. (1998 prema Senjan, 2018) pokazalo da se uz skladbe skladane u durskom tonalitetu obično povezuje emocija sreće, za razliku od emocije tuge koja se povezuje uz skladbe skladane u molском tonalitetu (Dobrota i Reić Ercegovac, 2015 prema Senjan, 2018). Stoga ne iznenađuje da su Radičević i Šulentić Begić (2010) utvrdile da učenici mlađe školske dobe najmanje vole pjevati pjesme u molском tonalitetu. Naime, najniže su procijenili pjesme skladane u molским tonalitetima. Smatraju da bi se moglo zaključiti kako učenici radije pjevaju pjesme u duru. Međutim, Radičević i Šulentić Begić (2010) analizirajući udžbenike za prva tri razreda nastave Glazbene kulture, došle su do saznanja da su od ukupno 50 pjesama u udžbenicima u prvim trima razredima samo dvije pjesme u molском tonalitetu. I Vidulin-Orbanić i Terzić (2011) analizirajući udžbenike namijenjene nastavi Glazbene kulture od četvrtog do osmog razreda, utvrdile su da su najzastupljenije pjesme u durskim tonalitetima, a tek manji broj pjesama je u molским tonalitetima. Radičević i Šulentić Begić (2010) stoga smatraju, s obzirom na činjenicu male zastupljenosti pjesama u molu, da učenici nisu navikli na molske tonalitete, što može biti isto jedan od razloga niske procjene pjesama u molu. Međutim, Šulentić Begić (2010) je došla do drugačijih saznanja, odnosno utvrdila je da se učenicima petih razreda sviđaju i pjesme skladane u molском tonalitetu jer je učenicima druga pjesma koja im se najviše sviđela bila upravo ona u molском tonalitetu. Moglo bi se zaključiti da učenicima nije toliko presudan tonalitet koliko karakter pjesme na koji posebice utječe tempo izvođenja pjesme.

Tempo

Tempo izvođenja pjesme ili skladbe uvelike utječe na karakter skladbe. Tako će ista skladba ili pjesma izvedena u polaganom tempu imati tužan ili sjetan karakter, dok će izvedena u brzom tempu biti poletnog i veselog karaktera. Stoga ne iznenađuje rezultat istraživanja koje je LeBlanc (1981) proveo s učenicima petog razreda osnovne škole i zaključio kako djeca u većoj mjeri preferiraju glazbu bržeg tempa. LeBlancovo i McCraryevo (1983 prema Dobrota i Mikelić, 2012) istraživanje glazbenih preferencija učenika petog i šestog razreda, koje se temeljilo na slušanju *jazz*-skladbi, također je potvrdilo da djeca preferiraju glazbu bržeg tempa. Iste rezultate dobila je i Montgomery (1996 prema Dobrota i Mikelić, 2012) za djecu od predškolske dobi do osmog razreda, odnosno da djeca preferiraju glazbu bržeg tempa. Djeca su procjenjivala skladbe iz razdoblja romantizma te su najviše procjene dodijelila skladbama brzog tempa. U istraživanju koje je provela Šulentić Begić (2010) učenicima petih razreda postavljeno je pitanje *Kakve pjesme najviše voliš pjevati s obzirom na tempo?*. Dvije trećine učenika (63,64 %) je odgovorila da više voli pjevati pjesme koje se izvode u brzom tempu, jedna trećina učenika (36,36 %) se opredijelila za umjereni tempo, dok nitko ne voli pjesme u polaganom tempu. To se podudara s tempom pjesama za koje su se učenici izjasnili da im se najviše sviđaju, a one su u brzom i umjerenom tempu, dok ni jedna nije u polaganom. Radičević i Šulentić Begić (2010) došle su do istog saznanja, odnosno do toga da i učenici mlađe školske dobi više vole pjevati pjesme umjerenoga do brzoga tempa za razliku od onih koje su skladane u polaganom tempu.

Vrsta glazbe

Hargreaves, Comber i Colley (1995 prema Dobrota i Maslov, 2015) istraživali su glazbene preferencije učenika između 11 i 16 godina. Njihovi rezultati pokazuju da učenice radije slušaju raznolikije glazbene stilove u odnosu na učenike te da učenici više preferiraju *heavy metal* i *rock*-glazbu, a učenice *reggae*, *pop*, *jazz*, umjetničku i tradicijsku glazbu. Što se tiče tradicijske glazbe, Dobrota i Maslov (2015) došle su do saznanja kako učenici radije slušaju tradicijsku glazbu regije iz koje potječu. Što se tiče slušanja umjetničke glazbe, utvrđeno je da učenici četvrtih i osmih razreda osnovne škole nemaju negativan

stav prema slušanju umjetničke glazbe (Dobrota i Ćurković, 2006). Illari i Habibi (2015) u svom su istraživanju utvrdile da su djeca sklona popularnoj glazbi te da rado slušaju i pjevaju takvu glazbu. To tumače time što je popularna glazba svakodnevno prisutna u životu djece od najranijeg djetinjstva (Marsh, 1999 prema Illari i Habibi, 2015), odnosno da kućno okruženje (posebno roditelji) ima važan glazbeni utjecaj na djecu (Serbin i DeBono, 2010 prema Illari i Habibi, 2015). Stoga ne iznenađuje da učenici u prvim trima razredima osnovne škole više vole pjevati popularne autorske pjesme za djecu, ali i umjetničke pjesme za djecu nego tradicijske pjesme (Radičević i Šulentić Begić, 2010). I učenici petih razreda najviše vole pjevati popularne pjesme (81,82 %), na drugom mjestu su pjesme za djecu (21,21 %), dok najmanje vole pjevati tradicijske i umjetničke pjesme (3,03 %). Međutim, u istom istraživanju koje je provela Šulentić Begić (2010) navedeni rezultati ne podudaraju se u potpunosti s odabirom pjesama za koje su učenici izjavili da im se najviše sviđaju jer od pet najomiljenijih pjesama, odnosno od onih koje su učenici najviše procijenili, dvije su tradicijske, dok je jedna pjesma umjetnička. Stoga se može zaključiti da za ono što se sviđa djeci nije bitna vrsta pjesme, već njezin karakter i tempo.

Glazbene i pjevačke sposobnosti djece

Kolarovska-Gmirja (2006) navodi nekoliko izraza koji se koriste za termin glazbene sposobnosti. To su glazbene dispozicije, glazbeni kapacitet, glazbene sklonosti, glazbene sposobnosti, muzikalnost, glazbeni dar, glazbeni talent i glazbena genijalnost. Rojko (1981) koristi termin *muzikalnost* i kaže da se osim navedenog termina koriste termini *glazbena nadarenost*, *glazbena sposobnost*, *glazbeni talent* i *glazbeni sluh* te da postoji dvojba je li muzikalnost jedinstvena sposobnost ili je to kompleks većeg broja relativno samostalnih i nezavisnih sposobnosti. Glavni zagovornik teorije o relativno odvojenim faktorima glazbene sposobnosti je C. E. Seashore (*teorija o specifičnim faktorima*), dok stajalište da je muzikalnost jedna jedinstvena, iako vrlo kompleksna sposobnost, zastupa veći broj autora, među kojima su najznačajniji J. Mursell i H. Wing (tzv. *omnibusna teorija*). Seashore (1967 prema Rojko, 1981) smatra da se muzikalnost sastoji od četiriju relativno nezavisnih grana: *tonalne*, *dinamičke*, *temporalne* i *kvalitativne*. Iz toga izvodi tipove muzikalnosti. Tonalni tipovi naročito su osjetljivi na element tonske visine, na melodiju i harmoniju;

dinamički tipovi naročito su osjetljivi na modifikacije glasnoće te u preferenciji naročit naglasak stavljaju na dinamički aspekt glazbe; temporalni tipovi naročito su osjetljivi na vremenske aspekte glazbe (mjeru, ritam, tempo); kvalitativni tipovi posebno su osjetljivi na tonske boje. Pristalice omnibusne teorije smatraju da ne postoje različite vrste, nego različiti stupnjevi muzikalnosti (Rojko, 1981). Mirković Radoš (1996) ističe da su za muzikalnost presudne godine najranijeg djetinjstva, odnosno potrebna je povezanost naslijeđa, poticajne sredine i vlastite djelatnosti djeteta u tom razdoblju. Glazbene djelatnosti djece dobrim su dijelom rezultat poticaja kojima ih izlažemo, a manje proizlaze iz naslijeđa. Muzikalnost se tumači i kao prirodna sposobnost koja se spontano razvija, a ograničena je biologijom i spoznajom pa istraživači pokušavaju odgovoriti koji su biološki i kognitivni mehanizmi ključni za opažanje, procjenjivanje i stvaranje glazbe. Glavni izazov ovog pristupa je razgraničiti osobine koje čine fenotip muzikalnosti (Honing i sur., 2015). Kazić (2013 prema Vidulin i Radica, 2017) sagledava muzikalnost kao višeslojni racionalno-emocionalni prostor te smatra da ona uključuje široki spektar glazbenih sposobnosti, vještina, znanja, iskustava, senzibilnosti, pri čemu se odnos nabrojanih i drugih aspekata bitno razlikuje od pojedinca do pojedinca. Vidulin i Radica (2017) ističu da osim „percepcije, reakcije i osjetljivosti na glazbenu građu, muzikalnost uključuje i sposobnost pamćenja, razumijevanja, reprodukcije i vrednovanja glazbe te sposobnost organizacije u glazbi, što predstavlja racionalno područje“ (Vidulin i Radica, 2017: 56).

Postoje različiti načini provjere glazbenih sposobnosti. Prema Kolarovska-Gmirji (2006) u suvremenoj znanosti i praksi postoje dvije metode provjere glazbenih sposobnosti, a to su subjektivna i objektivna. Subjektivna metoda se koristi za procjenu dječjih glazbenih sposobnosti na prijernim ispitima za glazbene škole ili na audicijama za neke glazbene aktivnosti. Ovu metodu uglavnom koriste glazbeni pedagozi za praktične svrhe. Objektivna metoda se služi standardiziranim testovima na temelju točnih statističkih izračuna. Ova metoda je prisutna u suvremenoj psihološkoj i pedagoškoj znanosti.

Na glazbene sposobnosti utječe naslijeđe u različitim postocima. Ako su oba roditelja muzikalna i djeca su u 70 – 85 % slučajeva muzikalna. Ako je muzikaln jedan roditelj, obično je 60 % muzikalne djece, a „kod nemuzikalnih

roditelja, 15 – 25 % djece je muzikalno“ (Motte-Haber, 1999: 102). Djeca iz glazbeno pasivnih obitelji pri ulasku u školu obično pokazuju manje razvijene glazbene sposobnosti kao i manju zainteresiranost za pjevanje, glazbene igre i slušanje glazbe (Požgaj, 1988). Tako je istraživanje koje su proveli Kelley i Sutton-Smith (1987) pokazalo da roditelji mogu biti veliki poticaj djetetu putem različitih glazbenih iskustava i utjecati na razvoj djetetove glazbene sposobnosti. Stoga dijete ne valja brzopoleto proglasiti nemuzikalnim jer možda dolazi iz obitelji u kojoj glazba nije dio svakodnevice. Ako dijete ne pjeva s roditeljima, ako s roditeljima ne sluša glazbu, ako s roditeljima ne pleše, ono će biti uskraćeno za glazbeni doživljaj. Zbog toga neće doći do razvitka njegovih glazbenih sposobnosti koje mu možda donosi naslijeđe i te sposobnosti će ostati skrivene.

Predškolski odgajatelji i učitelji primarnog obrazovanja imaju veliku odgovornost u razvoju dječjeg pjevačkog glasa (Šulentić Begić, 2012), odnosno pjevačke sposobnosti. Događa se da učitelji pri provjeri glazbenih sposobnosti svojih učenika u prvi plan stavljaju pjevačku sposobnost, odnosno pjevanje djece, no djeca mlađe dobi često ne pjevaju intonativno točno jer ne znaju slušati i kontrolirati svoj pjevački glas (Šulentić Begić, 2012). Izraz *pjevačka sposobnost* jedan je od nekoliko koji se koriste za označavanje karakteristika pjevačkog glasa. Ostali pojmovi su *produkcija pjevačkog glasa*, *pjevačka točnost*, *pjevački razvoj*, *pjevačka izvedba* i *pjevačko postignuće*. Pjevačko postignuće povezano je s pjevačkom sposobnošću, a pjevački razvoj opisuje rast sposobnosti tijekom vremena. Pjevačka produkcija, točnost i izvedba opisuju komponente unutar pjevačkog postignuća i razvoja (Svec, 2015). Ako je pojedinac bio izložen glazbenom okruženju, obično mu se razvije pjevačka sposobnost. Međutim, negativni komentari tijekom djetinjstva, posebno odraslih, poput roditelja i učitelja, mogu štetno utjecati na ponašanje pjevača i ostvarenje glazbenog potencijala. Djeca izložena glazbi u formalnom okruženju dobivaju smjernice koje bi mogle potaknuti ili obeshrabriti njihov glazbeni razvoj. Najčešći glavni uzrok „neuspješnog“ pjevanja je određeni trenutak u djetinjstvu i/ili adolescenciji kada postoji neusklađenost između pjevačkih sposobnosti i pjevačkih zadataka (Welch, 2015). Utvrđeno je da je pjevačka sposobnost razvojna, a ne urođena sposobnost (Atterbury, 1984; Goetze i sur., 1990; Welch, 2015). Pjevačka ne/sposobnost stoga možda ovisi o poučavanju pjevanja tijekom

nastave glazbe, odnosno o pozitivnim ili negativnim povratnim informacijama (Goetze i sur., 1990). Stoga je izuzetno važnu kakvu će povratnu informaciju učenik dobiti o svome pjevanju. Osmijeh ili pohvalna riječ mogu značiti da će učenik voljeti pjevati jer zna da može lijepo pjevati. Ako učitelj kaže pogrešnu riječ, učenik bi mogao odrasti misleći da mu nedostaju glazbene sposobnosti, uključujući pjevački glas (Svec, 2015).

Metodologija

Vrijeme istraživanja i ispitanici

Istraživanje je provedeno tijekom svibnja 2017. godine u jednoj osnovnoj školi u Osijeku. U istraživanju je sudjelovalo 47 učenika (N = 47), odnosno 15 učenika prvih, 15 drugih i 17 učenika trećih razreda.

Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Cilj je ovoga istraživanja uvidjeti utjecaj tonaliteta, tempa i vrste pjesme na učeničke preferencije pjesama namijenjenih pjevanju u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole. Istraživanje je polazilo od sljedećih istraživačkih pitanja:

IP1: Preferiraju li učenici primarnog obrazovanja više pjesme u durskom ili molskom tonalitetu?

IP2: Preferiraju li učenici primarnog obrazovanja više pjesme u polaganom, umjerenom ili brzom tempu?

IP3: Koju vrstu pjesama učenici primarnog obrazovanja najviše preferiraju?

Postupak i instrument istraživanja

Za potrebe istraživanja osmišljeni su listići s popisima pjesama koje su učenici naučili pjevati tijekom školske godine te su iz tog razloga te pjesme uvrštene na listiće. Popisi pjesama u svim trima razredima sadržavali su po 15 pjesama. Nakon što su učenici odslušali svaku pojedinu pjesmu reproduciranu s CD-a, procjenjivali su stupanj svidanja svake pjesme zaokruživanjem brojeva na ljestvici Likertovog tipa od 1 do 5 (1 – *ne sviđa mi se*, 2 – *donekle*

mi se sviđa, 3 – *niti mi se sviđa niti mi se ne sviđa*, 4 – *sviđa mi se*, 5 – *najviše mi se sviđa*). Procjenjivanje pjesama provodilo se tijekom triju nastavnih sati predmeta Glazbena kultura, odnosno po jedan sat u prvom, drugom i trećem razredu. Postupak su vodili istraživači koji su za potrebe istraživanja održali sate Glazbene kulture.

Analiza rezultata skale procjene

Rezultati na skali procjene sviđanja formirani su tako da je izračunat prosječni rezultat za svaku pojedinu pjesmu. Učeničke procjene i analiza pjesama prvog razreda s obzirom na tonalitet, tempo i vrstu pjesme prikazane su u *Tablici 1.*

Tablica 1. Analiza pjesama prvog razreda

R. b.	NAZIV PJESME	TONALITET	TEMPO	VRSTA PJESME	Σ
1.	<i>Združena slova</i> , Vladimir Tomerlin	G-dur	brzi	autorska popularna	4,93
2.	<i>Jesen je stigla</i> , Petar Stupel	D-dur	umjereni	autorska popularna	4,86
3.	Spavaj, mali Božiću	F-dur	umjereni	tradicijska prigodna	4,73
4.	Kad si sretan	F-dur	brzi	tradicijska	4,46
5.	<i>Padaj, padaj, snježiću</i> , Dragutin Basrak	C-dur	brzi	autorska popularna	4,4
6.	<i>Maskenbal</i> , Lj. Đekić	C-dur	brzi	autorska popularna	4,4
7.	Veseljak	C-dur	brzi	tradicijska	4,33
8.	<i>Sveti Niko sv'jetom šeta</i> , s. Lujza Kozinović	Es-dur	brzi	autorska prigodna popularna	4,33
9.	I okolo salata	F-dur	brzi	tradicijska	4,33
10.	Mala violina, nepoznati autor	D-dur	brzi	popularna	4,33
11.	Djeca i maca	D-dur	umjereni	tradicijska	4,00
12.	<i>Semafor</i> , Ljiljana Goran	D-dur	umjereni	autorska popularna	3,93

13.	Šaputanja, Nikola Hercigonja	F-dur	brzi	autorska popularna	3,93
14.	Mi smo djeca vesela	F-dur	brzi	tradicijska	3,80
15.	<i>Veselo, veselo</i> , Đ. Pavlović	C-dur	brzi	autorska popularna	3,06
					Ukupno 3,93

Iz dobivenih rezultata može se vidjeti da je najviše procijenjena pjesma *Združena slova* (4,93), a potom pjesma *Jesen je stigla* (4,86) te pjesme *Spavaj, mali Božiću* (4,73) i *Kad si sretan* (4,46). Sve navedene pjesme visoko su procijenjene. Ostale pjesme procijenjene su nešto niže, osim pjesme *Veselo, veselo* (3,06) koju su učenici najniže procijenili. Prosječni rezultat svih procijenjenih pjesama u prvom razredu je 3,93. S obzirom na tonalitet, svih 15 pjesama pjevanih u prvom razredu je u durskom tonalitetu. Najviše ih je skladano u F-duru, odnosno pet pjesama, po četiri su skladane u D-duru i C-duru te jedna u G-duru i jedna u Es-duru. Što se tiče tempa, od najviše procijenjenih pjesama dvije su u brzom (*Združena slova* i *Kad si sretan*), a dvije u umjerenom tempu (*Jesen je stigla* i *Spavaj, mali Božiću*), odnosno od 15 pjesama najviše ih je u brzom tempu (11), četiri su u umjerenom i nijedna nije u polaganom tempu. Najviše procijenjene pjesme, s obzirom na vrstu, su autorske popularne *Združena slova* i *Jesen je stigla*, dok su *Spavaj, mali Božiću* i *Kad si sretan* tradicijske. Od ukupnog broja najviše je autorskih popularnih (7), slijede tradicijske pjesme (6), jedna autorska prigodna i jedna popularna nepoznatog autora. Najniže procijenjena pjesma je *Veselo, veselo* (3,06) koja je brzog tempa i autorska popularna (*Tablica 1*).

U *Tablici 2* prikazane su procjene učenika drugog razreda te analiza pjesama s obzirom na tonalitet, tempo i vrstu pjesme.

Tablica 2. *Analiza pjesama drugog razreda*

R. b.	NAZIV PJESME	TONALITET	TEMPO	VRSTA PJESME	Σ
1.	<i>Ura</i> , Zlatko Špoljar	C-dur	polagani	autorska popularna	4,66
2.	<i>Hoki poki</i> , Jimmy Kennedy	G-dur	brzi	autorska popularna	4,66
3.	<i>Pjevala je ptica kos</i>	D-dur	brzi	tradicijska	4,46
4.	<i>Jesenska pjesma</i> , Vladimir Stojanov	d-mol	polagani	autorska popularna	4,46
5.	Darove nam, Niko, daj	C-dur	brzi	tradicijska prigodna	4,26
6.	Bratec Martin	D-dur	polagani	tradicijska	4,20
7.	Karneval	C-dur	brzi	tradicijska prigodna	4,06
8.	Savila se b'jela loza vinova	C-dur	polagani	tradicijska	4,00
9.	<i>Rođendanska pjesma</i> , nepoznati autor	D-dur	brzi	popularna prigodna	4,00
10.	Djetešce nam se rodilo	C-dur	polagani	tradicijska prigodna	3,93
11.	Dođi u goste	A-dur	brzi	tradicijska	3,93
12.	Hickory Dickory Doc	D-dur	brzi	tradicijska	3,86
13.	Išli smo u školicu	Es-dur	brzi	tradicijska	3,80
14.	<i>Pekar</i> , nepoznati autor	D-dur	brzi	popularna	3,66
15.	Hop-cup na kalup	Es-dur	brzi	tradicijska	3,53
					Ukupno 4,1

Najviše procijenjene pjesme u drugom razredu su pjesme *Hoki poki* (4,66) i *Ura* (4,66). Ostale pjesme procijenjene su nešto niže. Prosječni rezultat svih procijenjenih pjesama u drugom razredu je 4,1. S obzirom na tonalitet, najviše procijenjene pjesme su u durskom tonalitetu, odnosno od 15 pjesama samo je *Jesenska pjesma* (4,46) u molskom tonalitetu. Po pet ih je skladano u C-duru i D-duru, dvije u Es-duru i po jedna u G-duru, A-duru i d-molu. Što se tiče tempa najbolje procijenjenih pjesama, pjesma *Hoki poki* je u brzom, a pjesma *Ura* u

polaganom tempu, odnosno od 15 pjesama 10 ih je u brzom tempu i pet u polaganom. Uvriježeno je mišljenje da učenici mlađe školske dobi ne vole pjevati i slušati pjesme u polaganom tempu i u molskom tonalitetu jer takva glazba izaziva negativne emocije (Vink, 2001), no *Jesenska pjesma* je polaganog tempa u tonalitetu d-mol, što očito nije bio razlog da se učenicima pjesma ne sviđa jer su ju procijenili relativno visoko, s 4,46. Pjesme *Hoki poki* i *Ura*, koje su najviše procijenjene, prema vrsti su autorske popularne. Od ukupnog broja, njih 15, najviše ih je tradicijskih (10), tri su autorske popularne i dvije su popularne nepoznatog autora. Najniže procijenjena pjesma je *Hop-cup na kalup* (3,53) koja je u durskom tonalitetu, brzog tempa i tradicijska (*Tablica 2*).

Slijedi analiza pjesama trećeg razreda s obzirom na tonalitet, tempo i vrstu pjesme te su prikazane učeničke procjene svih pjesama u trećem razredu (*Tablica 3*).

Tablica 3. Analiza pjesama trećeg razreda

R. b.	NAZIV PJESME	TONALITET	TEMPO	VRSTA PJESME	Σ
1.	<i>Himna zadrugara</i> , Arsen Dedić	F-dur	brzi	autorska popularna	4,88
2.	<i>Lijepa naša domovino</i> , Josip Runjanin/Antun Mihanović	G-dur	umjereni	autorska umjetnička	4,88
3.	<i>Dobro jutro</i> , Arsen Dedić	D-dur	brzi	autorska popularna	4,82
4.	<i>Danas je fašnik</i> , Maja Rogić	D-dur	brzi	autorska popularna	4,76
5.	Fum, fum, fum	g-mol	brzi	tradicijska prigodna	4,71
6.	Kalendar	C-dur	umjereni	tradicijska	4,65
7.	<i>Žuta pjesma</i> , Ivica Šimić	D-dur	umjereni	autorska popularna	4,59
8.	Školsko zvono, nepoznati autor	C-dur	brzi	popularna	4,11
9.	<i>Saonice male Sanjine</i> , Josip Kaplan	D-dur	brzi	autorska popularna	4,00

10.	<i>Sretna Nova godina</i> , Arsen Dedić	F-dur	brzi	autorska popularna	3,88
11.	<i>Jesensko lišće</i> , C. During	C-dur	polagani	autorska popularna	3,71
12.	<i>Pjesma strojeva</i> , Ana Janković	D-dur	polagani	autorska popularna	3,71
13.	<i>Magarac i kukavica</i> , André Ernest Modeste Grétry	D-dur	brzi	autorska umjetnička	3,53
14.	Katarina, zlata kći	istarska ljestvica	brzi	tradicijska	3,24
15.	Bella Bimba	G-dur	brzi	tradicijska	3,12
					Ukupno 4,23

Iz rezultata možemo vidjeti da su se učenicima trećeg razreda najviše sviđele pjesme *Himna zadrugara* (4,88) i hrvatska himna *Lijepa naša domovino* (4,88). Učenici su također visoko procijenili pjesme *Dobro jutro* (4,82), *Danas je fašnik* (4,76), *Fum, fum, fum* (4,7), *Kalendara* (4,64) i *Žuta pjesma* (4,58). Prosječni rezultat svih procijenjenih pjesama u trećem razredu je 4,23. Sve najviše procijenjene pjesme u durskom su tonalitetu (u D-duru šest, C-duru tri, G-duru i F-duru po dvije, g-molu i istarskoj ljestvici po jedna), odnosno od 15 pjesama samo je jedna pjesma, *Fum, fum, fum* u molskom tonalitetu. To očito nije bio razlog da se učenicima pjesma ne sviđi jer su ju procijenili relativno visoko, s 4,71. Što se tiče tempa, dvije trećine od 15 pjesama, odnosno njih deset je u brzom tempu, tri su u umjerenom i dvije u polaganom. *Himna zadrugara* je brzog tempa, dok je hrvatska himna *Lijepa naša domovino* umjerenog tempa. S obzirom na vrstu *Himna zadrugara* je autorska popularna, a *Lijepa naša domovino* je također autorska, no umjetnička. Od 15 pjesama deset ih je autorskih (osam popularnih i dvije umjetničke – jedna za djecu i jedna je himna), dvije su tradicijske i jedna je popularna nepoznatog autora. Najniže procijenjene su pjesme *Katarina, zlata kći* (3,24) i *Bella Bimba* (3,12). Pretpostavljamo da je razlog tomu što je pjesma *Katarina, zlata kći* niže procijenjena taj što je istarska ljestvica u kojoj je skladana pjesma melodijski možda strana učenicima Slavonije (*Tablica 3*).

Kako bi se utvrdile razlike u učeničkim preferencijama s obzirom na tonalitet pjesama, provedena je jednosmjerna analiza varijance, čiji su rezultati prikazani u *Tablici 4*.

Tablica 4. Rezultati jednosmjerne ANOVA-e za testiranje razlika u preferencijama pjesama s obzirom na tonalitet

TONALITET	N	M	SD	F (df = 3,23)	p
dur	42	63,29	7,25	2,61	0,085
mol	2	69,00	2,83		
istarska ljestvica	1	49	-		

Rezultati analiza pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u učeničkim preferencijama pjesama s obzirom na tonalitet. Rezultati nisu u skladu s rezultatima istraživanja koja pokazuju kako djeca više preferiraju glazbu u durskom tonalitetu (Senjan, 2018; Dobrota i Reić Ercegovac, 2014; Radičević i Šulentić Begić, 2010; Juslin, 2001).

S ciljem utvrđivanja razlika u učeničkim preferencijama, a s obzirom na tempo pjesama, također je provedena jednosmjerna analiza varijance, čiji su rezultati prikazani u *Tablici 5*.

Tablica 5. Rezultati jednosmjerne ANOVA-e za testiranje razlika u preferencijama pjesama s obzirom na tempo

TEMPO	N	M	SD	F (df = 3,23)	p
polagani	7	63,29	6,58	1,73	0,189
umjereni	7	67,86	5,90		
brzi	31	62,16	7,70		

Kao što je vidljivo iz *Tablice 5*, rezultati analiza pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u učeničkim preferencijama pjesama s obzirom na tempo. Rezultati nisu u skladu s rezultatima istraživanja koja pokazuju kako djeca preferiraju glazbu bržeg tempa (Dobrota i Mikelić, 2012; LeBlanc i McCrary, 1983 prema Dobrota i Mikelić, 2012; Šulentić Begić, 2010; Radičević i Šulentić Begić, 2010; Montgomery, 1996; Sims, 1987; LeBlanc, 1981).

Kako bi se utvrdile razlike u učeničkim preferencijama s obzirom na vrstu pjesama, provedena je jednosmjerna analiza varijance, čiji su rezultati prikazani u *Tablici 6*.

Tablica 6. Rezultati jednosmjerne ANOVA-e za testiranje razlika u preferencijama pjesama s obzirom na vrstu pjesama

VRSTA PJESME	N	M	SD	F (df = 3,23)	p
popularna	23	63,74	7,04	0,11	0,895
umjetnička	2	63,00	14,14		
tradicijska	20	62,65	7,71		

Rezultati analize pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u učeničkim preferencijama pjesama s obzirom na vrstu pjesme. Rezultat je u skladu s rezultatima istraživanja koja pokazuju da su mlađi učenici otvoreni prema svim vrstama glazbe (Šulentić Begić, 2010; LeBlanc, 1991 prema Dobrota, 2016; Hargreaves, Comber i Colley, 1995).

Testom H-kvadrat nije utvrđena statistički značajna razlika ($p > 0,05$) između učenika prvih, drugih i trećih razreda u preferencijama pjesama s obzirom na tonalitet, tempo i vrstu. Ovaj rezultat bio je i očekivan s obzirom na vrlo male razlike u dobi ispitanika.

Rasprava

Istraživanje provedeno u okviru ovoga rada polazilo je od istraživačkih pitanja te će stoga i rasprava biti utemeljena na odgovorima proizašlim iz navedenih pitanja. Prvo pitanje glasilo je: *Preferiraju li učenici primarnog obrazovanja više pjesme u durskom ili molskom tonalitetu?* Učenicima prvog razreda najviše su se svidjele pjesme *Jesen je stigla* i *Združena slova*, učenicima drugog razreda *Hoki poki* i *Ura*, a učenicima trećeg razreda *Himna zadrugara* i *Lijepa naša domovino*. Sve navedene pjesme su u durskom tonalitetu. Iz dobivenih rezultata moglo bi se zaključiti da učenici prvog, drugog i trećeg razreda više preferiraju pjesme u durskom tonalitetu, međutim od ukupno 45 pjesama pjevanih u svim trima razredima svega su dvije u molskom tonalitetu, *Jesenska pjesma* (4,46) i *Fum, fum, fum* (4,70). Obje pjesme su se svidjele učenicima jer su visoko procijenjene. Najčešće su pjesme u durskom tonalitetu vedre i

vesele, dok su pjesme u molaskom tonalitetu tužne i sjetne. Uzmu li se u obzir sve procijenjene pjesme, statistički značajne razlike u preferencijama učenika s obzirom na tonalitet ipak nema.

Preferiraju li učenici primarnog obrazovanja više pjesme u polaganom, umjerenom ili brzom tempu? bilo je drugo istraživačko pitanje. Učenicima prvog razreda najviše su se svidjele pjesme *Jesen je stigla*, koja je u umjerenom tempu i *Združena slova*, koja je u brzom tempu. Učenicima drugog razreda najviše se svidjela pjesma *Hoki poki*, koja je u brzom tempu i *Ura* u polaganom, a učenicima trećeg razreda *Himna zadrugara* brzog tempa i *Lijepa naša domovino*, pjesma umjerenog tempa. Od šest najviše procijenjenih pjesama tri su u brzom tempu, no s obzirom na to da se među tih šest pjesama nalaze i dvije u umjerenom tempu i jedna u polaganom tempu, moglo bi se zaključiti da učenici više preferiraju pjesme umjerenog do brzog tempa. Međutim, statistički značajne razlike s obzirom na tempo ni u ovom slučaju nema kada se uzmu u obzir sve procijenjene pjesme.

Treće istraživačko pitanje odnosilo se na vrstu pjesama i glasilo je: *Koju vrstu pjesama učenici primarnog obrazovanja najviše preferiraju?* Iz dobivenih rezultata možemo uočiti da učenici više vole pjevati popularne pjesme nego tradicijske pjesme. Dokaz tomu je to što su se učenicima prvog razreda najviše svidjele pjesme *Jesen je stigla* i *Združena slova*, učenicima drugog razreda *Hoki poki* i *Ura*, a učenicima trećeg razreda *Himna zadrugara* i *Lijepa naša domovino*. Od navedenih šest pjesama pet je autorskih popularnih, a jedna je autorska umjetnička. Iako su učenici upoznali veliki broj tradicijskih pjesama (od 15 pjesama u svakom razredu tradicijskim pripada u prvom razredu šest, u drugom razredu deset i u trećem razredu četiri), tradicijske pjesme nisu bile među najbolje procijenjenima. Unatoč tomu nije utvrđena statistički značajna razlika u preferencijama učenika s obzirom na vrstu pjesme. U svakom slučaju, s učenicima treba upoznavati tradicijsku glazbu i pjesme jer one pripadaju tradicijskoj baštini, no s njima ne treba pretjerivati jer ćemo u protivnom stvoriti odbojnost prema tradiciji.

Zaključak

Ovo istraživanje pokazalo je da učenici primarnog obrazovanja preferiraju pjesme u durskom tonalitetu, no rado pjevaju pjesme i u molaskom tonalitetu. Što se tiče tempa, učenici preferiraju pjesme umjerenog do brzog tempa, ali i pjesme polaganog tempa su visoko procijenjene. S obzirom na vrstu pjesme, učenici su nešto skloniji autorskim popularnim pjesmama u odnosu na tradicijske pjesme. Sveukupno gledajući, učenici svih triju razreda relativno su visoko procijenili (4,09) sve pjesme, što bi mogao biti putokaz učiteljima da se odabrane pjesme učenicima sviđaju, ali da postoji prostor za daljnji, primjereniji odabir pjesama koje bi im se još više sviđale i radije bi ih pjevali. Stoga pri odabiru pjesama učitelj treba imati u vidu primjerenost sadržaja, melodije, harmonije, tempa i dinamike u odnosu na dob i pjevačke sposobnosti svojih učenika. Također, na učitelju je da osluškuje želje učenika jer učenici i njihovi interesi se mijenjaju. Nakon protoka vremena cjelokupno društvo se mijenja, pa tako i djeca. Desetogodišnjaci 20-ih godina 21. stoljeća nisu isti desetogodišnjaci iz 90-ih godina 20. stoljeća. Djeca su danas putem interneta i različitih medija u stalnom doticaju s glazbom te im se posljedično mijenjaju i glazbene preferencije, bilo da se radi o glazbi koju rado slušaju ili pjevaju. Naravno, na učiteljima je da usmjeravaju učeničke glazbene preferencije prema kvalitetnoj glazbi, odnosno kvalitetnim skladbama i pjesmama.

Literatura

- Atterbury, B. W. (1984). Children's singing voices: A review of selected research. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 80, 51–63. <https://sci-hub.se/10.2307/40317870> (12. 11. 2020.)
- Barrett, M. (2015). Belonging, being and becoming: An introduction to children's musical worlds. U S. Wright. (Ur.). *Children, meaning-making and the Arts* (str. 57–84). Frenchs Forest, Australia: Pearson. https://www.researchgate.net/publication/289129165_Children_Meaning-Making_and_the_Arts (12. 11. 2020.)
- Biasutti, M., Hennessy, S. i de Vugt-Jansen, E. (2015). Confidence development in non-music specialist trainee primary teachers after an intensive programme. *British Journal of Music Education*, 32 (2), 143–161. <https://sci-hub.se/10.1017/s0265051714000291> (12. 11. 2020.)
- Dobrota, S. (2016) Utjecaj različitih faktora na razvoj glazbenih preferencija. U B. Jerković i T. Škojo (Ur.). *Umjetnik kao pedagog pred izazovima suvremenog odgoja i obrazovanja* (str. 144–157). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku. https://bib.irb.hr/datoteka/862903.1._Meunarodni_znanstveni_i_umjetniki_simpozij_Zbornik_radova.pdf (3. 2. 2021.)
- Dobrota, S. i Maslov, M. (2015). Glazbene preferencije učenika prema narodnoj glazbi. *Metodički ogledi*, 22 (1), 9–22. <https://doi.org/10.21464/mo41.221.922> (12. 3. 2021.)
- Dobrota, S. i Reić Ercegovac, I. (2014). Student's musical preferences: the role of music education, characteristics of music and personality traits. *Croatian Journal of Education*, 16 (2), 363–384. <https://hrcak.srce.hr/125031> (3. 2. 2021.)
- Dobrota, S. i Mikelić, M. (2012). Glazbene preferencije učenika prema glazbi različitog tempa. *Metodički ogledi*, 19 (2), 137–146. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/103733> (12. 3. 2021.)
- Dobrota, S. i Ćurković, G. (2006). Glazbene preferencije djece mlađe školske dobi. *Život i škola*, 52 (15–16), 105–113. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/25036> (12. 3. 2021.)
- Goetze, M., Cooper, N. i Brown, C. J. (1990). Recent research on singing in the general music classroom. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 104, 16–37. <https://sci-hub.se/10.2307/40318355> (12. 11. 2020.)
- Good, A. i Russo, F. A. (2016). Singing promotes cooperation in a diverse group of children. *Social Psychology*, 47(6), 340–344. DOI: 10.1027/1864-9335/a000282

Hargreaves, D. J., Comber, C. i Colley, A. (1995). Effects of age, gender and training on musical preferences of British secondary school students. *Journal of Research in Music Education*, 43 (3), 242–250. <https://doi.org/10.2307/3345639> (3. 2. 2021.)

Honing, H., ten Cate, C., Peretz, I. i Trehub, S. E. (2015). Without it no music: cognition, biology and evolution of musicality. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 370 (1664), 20140088. <https://doi.org/10.1098/rstb.2014.0088> (13. 3. 2021.)

Illari, B. i Habibi, A. (2015). Favorite songs, melodic elements, and a familiar tune: Performance of children from Brazil and the United States on components of the ATBSS. *Musicae Scientiae*, 19 (3), 265–281. <https://doi.org/10.1177/1029864915597566> (13. 3. 2021.)

Juslin, P. N. (2001). Communicating emotion in music performance: A review and a theoretical framework. U P. N. Juslin i J. A. Sloboda (Ur.). *Music and emotion: Theory and research* (str. 309–337). New York: Oxford University Press. <https://psycnet.apa.org/record/2001-05534-008> (3. 2. 2021.)

Kelley, L. i Sutton-Smith, B. (1987). A Study of Infant Musical Productivity. U J. C. Peery, I. W. Peery i T. W. Draper (Ur.). *Music and Child Development*. New York: Springer-Verlag. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4613-8698-8_2 (12. 11. 2020.)

Kolarovska-Gmirja, V. (2006). Gordon Test in Macedonia. *Cultural Policy and Music Education - XI IRAM Conference*. Preuzeto s: <http://mmc.edu.mk/IRAM/Conferences/XIConf/VKolarovskaXI.pdf> (12. 11. 2020.)

LeBlanc, A. (1981). Effects of style, tempo, and performing medium on children's music preference. *Journal of Research in Music Education*, 29 (2), 143–156. <https://doi.org/10.2307/3345023> (3. 2. 2021.)

Martin, K. (2017). *The impact of song and movement on kindergarten sight word acquisition*. Theses and Dissertations. 2489. <https://rdw.rowan.edu/etd/2489> (12. 11. 2020.)

Mirković Radoš, K. (1996). *Psihologija muzike*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Montgomery, A. P. (1996). Effect of Tempo on Music Preferences of Children in Elementary and Middle School. *Journal of Research in Music Education, Rochester*, 44 (2), 134–146. <https://doi.org/10.2307/3345666> (3. 2. 2021.)

Motte-Haber, H. de la (1999). *Psihologija glazbe*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

- Njirić, N. (1994). *Pjevanka: priručnik za učitelje s metodičkim uputama za nastavu glazbene kulture u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole*. Zagreb: Školska knjiga.
- Powell, S. (2019). Singing with young children: Empowering early childhood teachers to sing orff-style. *Journal of the Australian Council of Orff Schulwerk*, 24, 23–30. https://www.researchgate.net/publication/340984637_Singing_with_young_children_Empowering_early_childhood_teachers_to_sing_Orff-style (12. 11. 2020.)
- Powell, S. J. (2015). Masculinity and choral singing: An Australian perspective. *International Journal of Music Education*, 33 (2), 233–243. <https://sci-hub.se/10.1177/0255761414533307> (12. 11. 2020.)
- Požgaj, J. (1988). *Metodika nastave glazbene kulture u osnovnoj školi*. Zagreb: Školska knjiga.
- Radičević, B. i Šulentić Begić, J. (2010). Pjevanje u prvim trima razredima osnovne škole. *Život i škola*, 56 (24), 243–252. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/63363> (13. 3. 2021.)
- Radočaj-Jerković, A., Škojo, T. i Milinović, M. (2018). Zborsko pjevanje kao oblik neformalnog učenja i njegov utjecaj na formiranje dječjih glazbenih preferencija. *Školski vjesnik*, 67 (2), 311–329. <https://hrcak.srce.hr/216730> (12. 11. 2020.)
- Radočaj-Jerković, A. (2017). *Pjevanje u nastavi glazbe*. Osijek: Umjetnička akademija u Osijeku.
- Rechel, L. M. (2013). *The effect of singing tempo during specific song acquisition of preschool aged children* (doktorska disertacija). University of Hartford. <https://search.proquest.com/openview/9819b2c8e3814b864b236628fe6d1e67/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y> (12. 11. 2020.)
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti* (Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje – elektroničko). Zagreb: Sveučilište J. J. Strossmayera, Pedagoški fakultet Osijek. <https://www.bib.irb.hr/566005> (12. 11. 2020.)
- Rojko, P. (1981) *Testiranje u muzici*. Zagreb: Muzikološki zavod Muzičke akademije u Zagrebu. <https://www.bib.irb.hr/567764> (12. 11. 2020.)
- Senjan, I. (2018). *Usporedba djelovanja Modela recipročnog odgovora i Dijakronijskog modela u nastavi glazbene umjetnosti na oblikovanje glazbenog ukusa učenika* (doktorska disertacija). Zagreb: Filozofski fakultet. http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10168/1/Senjan_Ivana.pdf (13. 3. 2021.)

Sims, W. L. (1987). Effect of tempo on music preference of preschool through fourth-grade children. U C. K. Madsen i C. Prickett (Ur.), *Applications of research in music behavior* (str. 15–25). Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press. <https://doi.org/10.2307/3345666> (3. 2. 2021.)

Svec, Ch. L. (2015). *The Effects of Instruction on the Singing Ability of Children Ages 5-11: a Meta-analysis* (doktorska disertacija). University of North Texas. https://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc804952/m2/1/high_res_d/dissertation.pdf (12. 11. 2020.)

Šenk, L. i Ercegovac Jagnjić, G. (2004). Poteškoće u nastavi sviranja na učiteljskom studiju. *Život i škola*, 50 (12), 116–124. https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=40248 (12. 11. 2020.)

Šulentić Begić, J. i Begić, A. (2015). Otvoreni model nastave glazbe u razrednoj nastavi. *Školski vjesnik*, 64 (1), 112–130. <https://hrcak.srce.hr/143870> (12. 11. 2020.)

Šulentić Begić, J. i Vranješević, D. (2013). Dječji pjevački zbor mlađe školske dobi u osječkim osnovnim školama. *Školski vjesnik*, 62, 2–3, 355–373. <https://hrcak.srce.hr/105355> (12. 11. 2020.)

Šulentić Begić, J. (2012). Glazbene sposobnosti u kontekstu utjecaja naslijeđa i okoline. *Tonovi - časopis glazbenih i plesnih pedagoga*, 59, 23–31. <https://www.bib.irb.hr/585792> (12. 11. 2020.)

Šulentić Begić, J. (2010). Pjevanje kao izabrana aktivnost otvorenog modela nastave glazbe. U T. Vrandečić i A. Didović (Ur.), *Monografija umjetničko-znanstvenih skupova 2007. – 2009. Glas i glazbeni instrument u odgoju i obrazovanju* (str. 60–67). Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu i Europski centar za napredna i sustavna istraživanja. <https://www.bib.irb.hr/501685> (12. 3. 2021.)

Vidulin, S. i Radica, D. (2017). Spoznajno-emocionalni pristup slušanju glazbe u školi: teorijsko polazište. U S. Vidulin (Ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 5* (str. 55–71). Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. <https://www.bib.irb.hr/916697> (9. 3. 2021.)

Vidulin, S. i Cingula, S. (2016). Kompetencije učitelja za razvoj pjevačkog umijeća učenika u osnovnoj školi: metodički i vokalno-tehnički aspekti. *Muzika*, 20 (2), 42–67. <https://www.bib.irb.hr/887601> (8. 3. 2021.)

Vidulin-Orbanić, S. i Terzić, V. (2011). Polazište i pristup pjevanju u općeobrazovnoj školi. *Metodički ogledi*, 18 (2), 137–156. <https://hrcak.srce.hr/82321> (12. 11. 2020.)

Vink, A. (2001). Music and emotion. Living apart together: A relationship between music psychology and music therapy. *Nordic Journal of Music Therapy*, 10, 144–158. <https://doi.org/10.1080/08098130109478028> (3. 2. 2021.)

Welch, G. F. (2015). Singing and Vocal Development. U G. McPherson (Ur.), *The child as musician: A handbook of musical development* (str. 311–329). New York: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acprof:oso/9780198530329.003.0016 (12. 11. 2020.)